

A privatizációs stratégia textiles szemmel

Lázár Károly

Pri-Man Kft.

Az Ipari és Kereskedelmi Minisztérium (IKM) összeállította és közzétette [1] a szakmailag illetékessége alá tartozó területekre kidolgozott privatizációs stratégiáját.

A tanulmány bevezetőjében hangsúlyozza, hogy a minisztérium felelősséget érez a magyarországi privatizáció alakulásáért és ezért – más minisztériumokhoz hasonlóan – koncepciót dolgozott ki a szakmailag hozzá tartozó ágazatok privatizációjára vonatkozólag. Leszögezi, hogy "gazdaságunk egyik legsúlyosabb öröklött szerkezeti deformációja a vállalati struktúra torzulása", amelynek "gyökeres átalakulása nélkül nem lehetséges piacgazdasági áttérés". Ismeretes, hogy ennek megoldását célozza a privatizációs folyamat, amely gyakorlatilag két lépésből áll:

- az állami vállalatok gazdasági társasággá alakításából, ami – az 1992. évi LIV. törvény értelmében – korlátolt felelősségű társasággá vagy részvénytársasággá alakulásukat jelenti, majd
- az ily módon létrejött társaságban meglévő tulajdoni részek (beleértve a földtulajdont is) már eladhatók.

Az Ipari és Kereskedelmi Minisztérium szakmai illetékességébe tartozó vállalatok 40 %-át fenyegeti közeli csőd, ami mintegy felerészben valószínűleg felszámolásba torokollhat. A textilipar jelentős része – megítélésünk szerint – sajnos ehhez a körhöz tartozik. A csődeljárás alá vont vállalatok esetében – ahogy azt a minisztériumi tanulmány leszögezi – "az IKM alapvető célja az, hogy a lehető legtöbb olyan vállalat sikeres csődegyezséget kössön, amely képes a megújulásra és gyorsan stabilizálódhat. Ezt a Minisztérium a reorganizációs eszközök alkalmazásával segítheti elő".

A minisztériumi szakemberek becslése szerint a vállalatoknak mintegy 20 %-a esetében vagyonuk felszámolási eljárás során megy át magánkézbe. Vannak olyan ágazatok (a textil- és textilruházati ipar azonban nem tartozik ezek közé), amelyeknél a vagyon további sorsa gazdasági-stratégiai, honvédelmi vagy foglalkoztatáspolitikai szempontból nem közömbös. Ezekben a területeken az állam – megfelelő szervezeteinek révén – vásárlónként jelenik meg vagy azokon a hitelezőkön át gyakorol hatást a felszámolás kimenetelére, amelyekben meghatározó tulajdoni hányadot képvisel. Jelenleg inkább ez az utóbbi módszer látszik alkalmasabbnak.

A minisztériumi tanulmány leszögezi: "A felszámolási eljárás során a magyar vállalkozók egy része viszonylag

olcsón juthat vállalathoz. Fontos a gyors lebonyolítás. Ha a vállalkozók gyorsan, olcsón és tehermentesen megkapják a vállalatokat, akkor azok megmenthetőkké válhatnak." Ennek azonban feltétele az is, hogy a vállalkozók megfelelő hitelekhez jussanak és ebből a szempontból igen fontos a tanulmányban az az ígérete, amely szerint "az IKM vállalja, hogy kezdeményezi a magyar befektetők külön hitellel való támogatásának lehetővé tételét a felszámolás alatt álló vállalatok megvásárlásában".

A tanulmány szerzői elégedetlenek a privatizáció ütemével, aminek okát elsősorban abban látják, hogy – leginkább a nagymértékű gazdasági visszaesés miatt – csekély a befektetői érdeklődés. Az IKM ezért azt javasolja, hogy a lehető legkisebb mértékben korlátozzák a befektetési tevékenységet, éppen ellenkezőleg: a befektetői keresletet ösztönző intézkedésekkel fokozni kell. Megfelelőbb privatizációs kínálatot, rugalmasabb privatizációs eljárásokat, kedvezményesebb hitelkonstrukciót sürget a tanulmány.

Tekintettel arra, hogy a hazai vásárlóerő a befektetések piacán is kisebb, a minisztériumi koncepció inkább a kis- és középvállalatok kínálatát tartja bővítenedőnek. "Ez egy további érv a nagyvállalatok lehetőség szerinti decentralizálása mellett" – szögezik le a szerzők, ami a textil- és textilruházati iparban is igen aktuális megállapítás.

Ismeretes, hogy a textil- és textilruházati ipar vállalatai – kevés kivételtől eltekintve – jelentős műszaki korszerűsítésre szorulnának. Ezért különösen figyelemre méltó a tanulmányban az a tétel, amely szerint a "privatizációt követő rekonstrukciót és a fejlesztéseket... kedvezményes hitelekkel és adókedvezményekkel kell segíteni... Az IKM a közeljövőben elfogadásra kerülő világbanki Kereskedelmi-fejlesztési Kölcsön előkészítésével ezt a célkitűzést is szolgálni kívánja. Hasonló kedvezményes kölcsönökre elsősorban műszaki fejlesztési forrásokból nyílhat lehetőség.

Elégedetlen az IKM a külföldiek befektetési aktivitásával: "A külföldiek privatizációs befektetései csak részben váltották be a hozzájuk fűzött nagy várakozásokat. Jónéhány iparágban még alig történt külföldi befektetési (könnyűipari ágak, vegyipar, egyes gépipari ágak). A legkompetitívabb iparágakban az állami vállalatok annyira versenyképtelenné váltak, hogy még az ide bejövő viszonylag kevés külföldi tőke is inkább teljesen új vállalkozást alapít, mintsem privatizál (pl. elektronika, híradástechnika). Végül a külföldi befektetők azonnal rendkívül erős létszámleépítésekkel járó racionalizálási akciókat hajtanak végre". A tanulmány

ezek után felsorolja azokat a területeket, ahol elsősorban elvárják a külföldiek befektetéseit, de ezek között a textil- és textilruházati ipar nem szerepel.

Az 1992. évi LIII. törvény rendelkezései szerint az állami vállalatok felett az alapítói jogokat az Állami Vagyonügynökség gyakorolja, ezt tehát kivették az Ipari és Kereskedelmi Minisztérium kezéből. A tanulmány azonban leszögezi, hogy ennek ellenére "a feladatvégző és a véleményező szerepkörben is nagy az IKM felelőssége a magyar privatizáció alakulásáért. Ennek a minisztériumi felelősségnek az egyik legfontosabb eleme a privatizáció szakmapolitikai megalapozása". Lássuk tehát, hogy mit ír a bennünket legközelebből érintő szakterület, a textil- és textilruházati ipar privatizációjáról a tanulmány.

Textilipar

"A szakágazatnál kialakult piaci feszültségek, az importliberalizálás jelentős – lényegében teljes körű – bevezetése és a korábbi üzleti kapcsolatok a privatizálást egy irányban elindították. Ez elsősorban a bér munka jellegű tevékenységeket hozta előnyös helyzetbe."

A szakágazat valamennyi vállalatánál a privatizáció teljes körűen megvalósítható. Feltétlenül szükséges azonban figyelembe venni:

- a privatizáció ne a piacszerzést szolgálja,
- a bér munka jellegű kapcsolatok ne bővüljenek (ennek ellentmond a forgóeszközhiány és a magas kamattrendszer),
- az apport elsősorban új, korszerű technikai eszközökben jelenjék meg,
- a tőkeigényes területeken – fonás, szövés, kikészítés – nagyobb kedvezményeket kapjon a hazai befektető, a külföldi esetleg vámkedvezményt,
- a kiürült vállalati központok megszüntetése és a gyári egységek önálló működése gyorsuljon fel,
- a privatizációs bevételek kerüljenek vissza a szakágazat további fejlesztéséhez, feljavításra,
- a már egyszemélyes társaságok privatizálása szakmai vagyonkezelők irányításával valósuljon meg,
- a privatizáció felgyorsítását szolgálhatja, ha a felszabadult, felesleges kapacitások terheit, vagyonát leválasztva külön vagyonkezelés keretében működtetnénk.

A szakágazat privatizációjánál külön kezelést igényelnek a gyorsan megtérülő, kis állóeszközzel rendelkező területek. Ilyenek:

- a rövidáru termékek,
- a kötöttáru,
- a konfekcionálás.

E területeken a hazai kisvállalkozás már felgyorsult, a magánipar erősödik.

A nagy tőkeigényű fonás, szövés, kikészítés területén elsősorban a kapacitások összhangjának megteremtése, majd

tőkeemeléssel a korszerű gyártási kultúrát megvalósító privatizáció megvalósítása indokolt.

"Mivel a privatizáció a szakágazatban teljes körű lehet, így nincs értelme a szakágazat vállalatait az Áv Rt–hez vonni".

Az idézett koncepcióval általában véve a magunk részéről egyetértünk. Nem világos azonban, hogy miért lenne baj, ha a privatizáció a "piacszerzést" szolgálná (ahogy ezt a fenti idézet az elején hangsúlyozza). Ugyancsak vitatható, hogy valóban olyan hátrányos-e a "bér munka jellegű kapcsolatok" bővülése, ha a műszaki fejlesztéssel, know-how átadásával, a technológiai ismeretek, a szaktudás bővülésével jár – a pénzügyi előnyökről nem is beszélve. A bér munkavégzés alapjain egy új, korszerűbb, nagyobb termelékenységű, értékesebb árut gyártani képes ipar fejlődhet ki, amit később, ha annak gazdasági és műszaki feltételei megértek, fokozatosan ismét át lehet alakítani olyanra, amely a hazai alapanyagok felhasználására épül. Most az a fontos, hogy a cégek életben maradjanak.

Textilruházati ipar

"A vállalatoknál már 1989-ben beindult az átalakulás, illetve a privatizáció. Jellemzően a régi üzleti partnerek, kereskedők, illetve gyártók vettek részt a vállalatok privatizációjában. E potenciális befektetési kör, amely a meglévő műszaki, piaci problémák megoldásában elsőrangú fontosságú lehet, alapvetően a dolgozókkal bővíthető. Ezért a dolgozók tulajdonhoz jutását a munkavállalói rész tulajdonosi programok (MRP), a kedvezményes dolgozói részvényvásárlások biztosíthatják. A textilruházati iparba tartozó vállalatok szakmai sajátosságai alapján minden megkötés nélkül privatizálhatók".

A fenti megállapításokkal – bár azok nagyon szűkszavúan "intézik el" a szakágazatban rejlő lehetőségeket – egyet lehet érteni.

Az Ipari és Kereskedelmi Minisztérium fentebb ismertetett koncepciója nem szól részletesebben azokról a privatizációs technikákról, amelyek a textil- és textilruházati iparban a legelőnyösebben használhatók. Az idézett szöveg nem tesz említést például a privatizációs lízingről, nyilvánvalóan azért, mert annak részletei a koncepció összeállításakor még nem voltak ismertek. Ugyancsak fontos módszer lehet a vezetői kivásárlás alkalmazása is, ami ez idő szerint még csak az elképzelések szintjéig jutott el. A magunk részéről rendkívül fontosnak tartjuk, hogy a textil- és textilruházati ipar szakemberei megismerkedjenek ezekkel a módszerekkel, mert ezek lehetőségeket nyújtanak arra, hogy valóban hozzáértő szakemberek vásárolják meg a társaságokat, akik fellendíthetik azok működését.

Felhasznált irodalom

- [1] Az IKM privatizációs stratégiája. Privinfo, 1992. 8. szám. 24–30. oldal